

assensio tripartito illi foederi inter Germaniam, Italiam et Iaponiam inito, de quo suo tempore mentionem fecimus.

***

Explicit sic inter belli furores annus MCMXL, neque ullus est qui novi ordinis constituendi, qui firmam pacem in Europa hac nostra sit allaturus, nendum fundamenta ponat, sed tantum adumbret; nemo, nisi Summus Christianae Ecclesiae Pontifex, qui, verae pacis Principis Vicarius, supraque hominum cupiditates positus, Sacrum Purpuratorum Senatum in pervigilio Dominicanae nativitatis alloquens, quinque hisce capitibus victoriam genuinae pacis administram, enuntiavit:

Victoria primum de odio, quod hodie populos dividit: abdicatio itaque a rationibus actionibusque, a quibus illum continenter alitur, ignem illum fraternae charitatis restinguens, quem Christus mittere in terram venit.

Victoria deinde de diffidentia, quae quasi pondus extenuans iuri internationali incumbit, infectamque redolet veram quamlibet concordiam: redditus itaque ad monitum illud: *Iustitiae soror incorrupta fides*, ad fidem illam in pactionum religionem, sine qua tuta populorum, tum potentium tum debilium, cohaesio impossibilis evadit.

Victoria de funesto illo iudicio, utilitatem esse iurium fundamentum ac regulam, iusque vi creari; qua quidem ratione communitas quaeviis ac societas vita labilis fit; redditus hinc pro nationum consortio ad gravia summaque illa morum praecepta, quae tamen neque inquisitionem honesti utilis, neque opportunum atque legitimum vis usum excludunt, ad pacifice iura tutanda per vim correpta, aut eorum vulnera sacerienda.

Victoria de germinibus illis conflictationum, quae in campo omnium gentium oeconomiae rei discrepancias dissonas nimis efficiunt; hinc actio per gradus, et con-

gruentibus obligationibus librata, unde tandem rerum status componatur, qui omnium gentium civibus cuiusque ordinis aequam vitae rationem in tuto ponere valeat.

Victoria denique de nimio amore sui, qui vi suae praefidens, facile non minus rerum publicarum honorem imperiumque, verum etiam iustum, sanam, modestamque civium libertatem laedit. Eius loco ingenua sponsio iuridica oeconomicaque, opera socia, fraterna, iuxta legis divinae praecepta, excipi debet inter populos, certos factos suorum iurium suaque libertatis.

Faxit Deus ut haec monita, Eius ipsius afflatus perculta, in populorum rectorum animo alte insculpantur, qui universo terrarum orbi illam ordinis tranquillitatem, ab omnibus exoptatam, in iustitia tandem et charitate feliciter quoctius appotent.

POPLICOLA.

FABULAE

LUPUS ET VULPES

Gladio trucidat ingluvies plures edax.
Lupus atque Vulpes in cellam penariam
Fame compulsi intraverant foramine
Exiguo muri nocte, dormiente hera.
Lacticina et cassam multa in alvum truserant.
Anceps cuniculum ingressa tum vulpecula,
Ut sensit vix foras se posse evadere,
Scite prodivit et voracem deserit.
Qui intaminatum cum liquisset nil gulo,
Dum quaerit exitum, haesit in foramine
Clamorem et coepit ore stultus edere.
Expergefacti rusticus, servi, canes,
Illo concurrunt et rapacem dant neci.

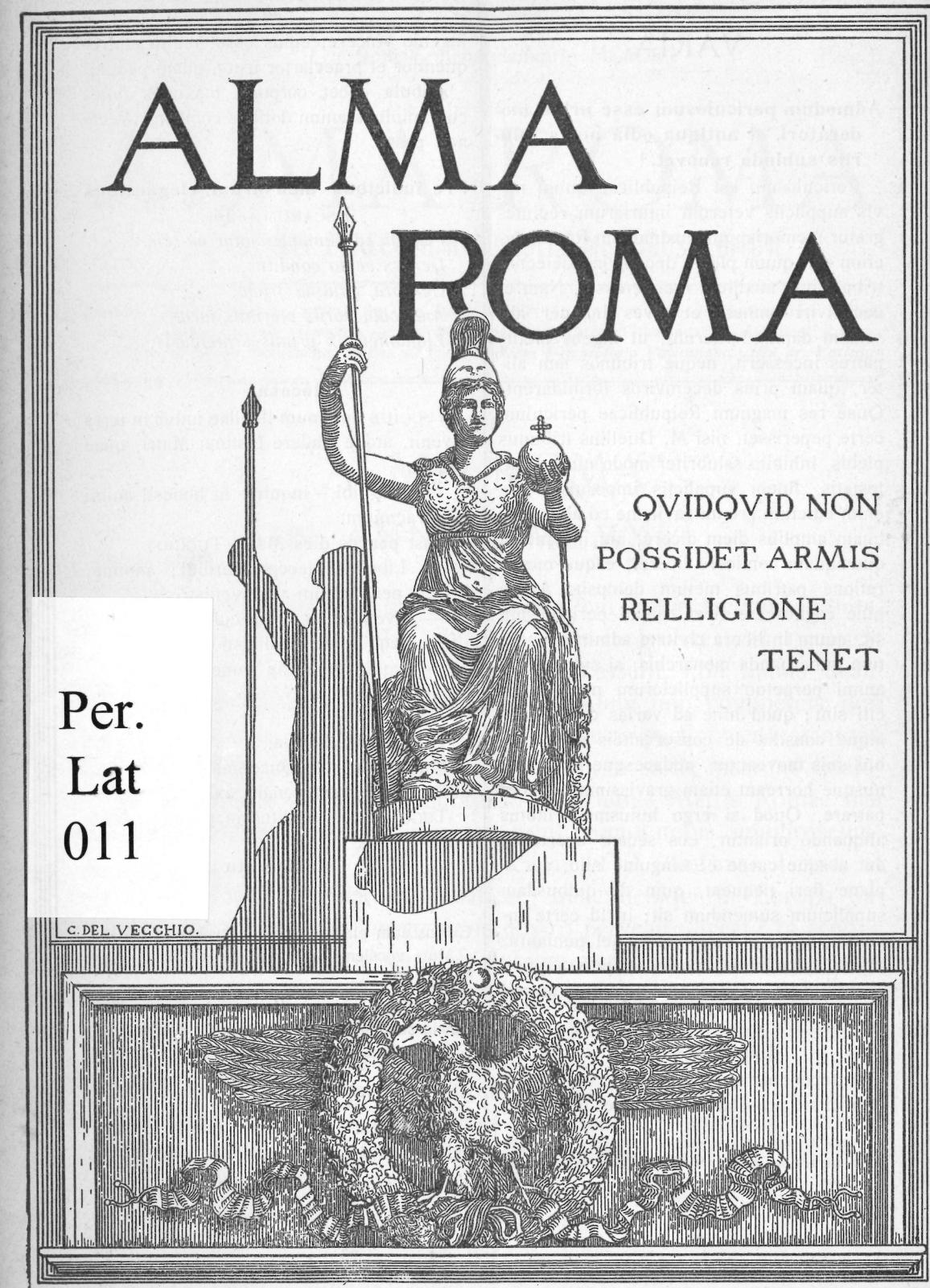
M. GINOTTA.

IMPRIMATUR:

† Fr. ALFONSUS C. DE ROMANIS, Ep. Porphyreonen.
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

VARIA

Admodum periculosum esse urbis moderatori, si antiqua odia novis iniuriis subinde renovet.¹

Periculosum est Reipublicae quum novis suppliciis veterum iniuriarum redintegratur memoria; quemadmodum Romae factum est, quum plebs, decemviris deiectis, tribunitium auxilium recuperasset. Nam et decemviri omnes, et cives insuper alii sensim damnati fuerunt, ut ingens metus patres incesserit, neque tribunos iam alter, quam prius decemviros formidarent. Quae res magnum Reipublicae periculum certe peperisset, nisi M. Duellius tribunus plebis, inhibito salubriter modo nimiae protestatis, finem suppliciis imposuisset; is enim edictum promulgavit, ne eo anno cuiusquam amplius diem dicere, aut in vincula quemquam conicere liceret, eaque moderatione patribus metum dempsit. Atque hinc cognoscere licet, quam periculosum sit, quum in libera civitate administranda, tum gubernanda monarchia, si subditorum animi perpetuo suppliciorum metu solliciti sint; quod hinc ad varias cognitiones atque consilia de conservandis se et rebus suis moveantur, audacesque fiant, minusque horreant etiam gravissima facinora patrare. Quod si ergo huiusmodi motus aliquando oriantur, eos sedare oportebit, aut absque caede et sanguine ullo, aut si plane fieri nequeat, quin de quibusdam supplicium sumendum sit; in id certe incumbendum, ut simul et semel puniantur omnes, quos puniri oportet, et postea quieti operam dare, ut placentur hominum animi, tutique a periculis esse videantur.

Lepus et Vulpes

Anteponebat se Vulpi Lepus, cui pedum perniciitate praestaret. At Vulpes dicere, se

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: *De republica disputationes ex prima decade T. Livii latine vertit H. BINDI.*

ingenio vincere, cuius esset multo et frequentior et praeclarior usus, quam pedum.

Fabula docet corporis maximas dotes cum minimis animi dotibus comparari recte non posse.

Pro iudicibus mensarum elegantibus

ESCARUM ORDO:

Pastilli ad Bononiensem morem.

Dentex aceto conditus.

Cerebra vitulina fricta.

Anaticula variis oleribus farta.

Liquamen ex prunis armeniacis.

Locosa

TUCCIU nummum libellae unius in terra invenit, atque tradere festinat Matri, quae gaudens:

— Tene tibi — inquit — in honesti animi tui praemium.

Post paucos dies Mater TUCCIO:

— Libellas decem perdidisti; numne, Tucci, per domum tu invenisti?

— Inveni quidem, in culina.

— Ecquid non tradidisti mihi?

— Atqui retinui in honesti animi mei praemium!

TUCCIU in schola.

MAGISTER: — Quae maxima obiicitur difficultas septentrionalis axis exploratori?

TUCCIU: — Reditus in patriam!

Aenigmata

I

Curtus sum gladius, lunae curvatus ad instar.
Muta vocalem: lanx fero sacra diis.

II

Bestia sum mitis: tibi me mulcere licebit.
Principium demis? Me cave! Praevaleo.

FR. PALATA.

Aenigmata in fasciculo mens. Decembris MCMXXXX proposita his respondent:

1) *Funda*; 2) *Mutus*, *Tutus*.

Ann. XXVIII

Romae, mense Ianuario MCMXLI

Fasc. I

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXLI est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequans; ante solvendum rectoque tramite mittendum sive ad JOSEPHUM FORNARI doct. Romam, Via di S. Maria dell'Anima, 39 sive ad Typographiam Polyglottam Vaticanam, Città del Vaticano

“ALMA ROMA” IN ANNUM MCMXLI

Annus vitae nostrae duodetrigesimus, cui hodie facimus initium, heu! tristibus auspiciis nobis obiicitur, dum furor late arma ministrat atque certamen fit, ex quo qui victor discesserit, non minus quam victus, crebro vulnere fuerit consauciatus. Quin imo commercia non bellantium modo, sed eorum etiam, qui neutri parti favent stantque in conflictatione medii, interrupta, eversa, obtrita sunt; ipsarum epistoliarum commercia, ita ut vox quoque Aliae huius Matris Romae nisi intra angustissimos fines audiri possit. Sunt enim a nobis omnino seiungi utriusque Americae socii, et Africanae et Australianae terrae, et praeter Iaponiae et Sinarum, Asiaticae; quae denique in Europa nationes restant, ad quos Commentario nostro pervenire liceat? In acerbis hisce rerum adiunctis non semel in dubium vertimus num conticescere praestaret novum ordinem venturum exspectantes; repetentes vero quot laboribus et difficultatibus per vitae nostrae cursum nobis occurredum fuit, quomodo ea superaverimus, at maxime verba, quibus Pius Pp. XII in colloquio, quod nobis benigne concessit,¹ futura certa praesentiens, quasi peculiare munus fidei nostrae credebat, curandi nempe ne latinitatis ignis extingueretur, quippe nostrum praecipue

¹ Cfr. ALMAE ROMAE fasc. mens. Februarii MCMXL.

esset eius alendi flamمام, dubitationem omnem exemimus et in loco firmiter pro viribus persistere, materiamque sacro illi igni sine ulla intermissione praebere deliberavimus.

Cui tamen officio perficiendo nos impares sentiemus nisi sociorum favor operi nostro succurrat; qui itaque fideles nobis tot annos perstiterunt necesse est non modo arctius nobiscum vinciantur, sed socios novos adducant, qui agmina corroborent, nudaque, ut ita dicam, quae facta sunt subsellia, occupent.

Quod autem ad consociationem attinet, licet impensis oppressi, subnotationis pretium in annum MCMXLI immutatum reliquimus; hoc est in Italia libell. 15; pro ceteris universi orbis nationibus summa, quae italicas libell. 30 exaequet. Communi vero huic subnotationi additur altera, quam *adiutricem* appellare consuevimus, duplicato utriusque consociationis pretio. Inter *Patronos* autem Commentarii adscribentur qui summam italicas libell. 200 exaequantem miserint, vel socios novos quinque inscripserint.

Praeterea qui integrum ALMAE ROMAE commentarii collectionem, ab anno scilicet MCMXIV ad annum MCMXL inclusive, sibi cupiant, mittant libell. 750 si in Italia; pretium duplicatum, libell. nempe 1500, si apud exteras gentes.

Pecunia autem omnis solvenda erit sive directe apud doctorem JOSEPHUM FORNARI, « ALMAE ROMAE » Moderatorem, Romae, « via di S. Maria dell'Anima, 39 », sive-idque fortasse exteris incolis expeditius hodie fiet - indirecte per « Typographiam Polyglottam Vaticanam (Città del Vaticano) », vel per bibliopolam aliquem, aut aliquod suae civitatis Romanum Collegium, vel nummariam mensam exterarum civitatum in Urbe procriptionem habentem.

Denique has de subnotatione leges in mentem sibi quisque revocet;

1) *Consociatio sub anni exitum non retractata pro redintegrata habetur.*

2) *Qui ALMAE ROMAE specimina habuit, neque post fasciculos tre acceptos reddidit — (quod nullo impedio facere poterat; quae enim a publico cursu tradita recusantur, gratuito ea mittenti restituuntur) — tamquam socius valide reputabitur, ideoque ad solvendum annuae consociationis pretium tenebitur.*

De mysteriorum doctrina apud Horatium

Cum apud Horatium nonnulla inveniantur, in Carminibus praesertim, quae ad mystarum, qui dicuntur, doctrinam referuntur, licet suspicari illum arcana eorum calluisse.

Saepenumero mihi legenti et discipulis explananti Horatii carmina dubitatio occurrit an Horatius iis sacris initiatus sit, quae ad Cererem vel Bacchum pertinerent, vel saltem arcana ea cognoverit, quod quidem nullo modo potuit fieri nisi ad ea accesserit.

Constat enim mystas iure iurando et sacramento adactos esse ne profanis ea aperirent, quae ab hierophante accepissent, tantaque diligentia hoc servatum esse iusjurandum ab initiatis, ut, nisi laminas aureas vel murales picturas pompeianas invenissemus, mysteriorum doctrinam plane ignoraremus.

Aeschylus, Pindarus, Plato, Apuleius ceterique poëtae vel solutae orationis scriptores, qui de hac mystica doctrina quedam reliquerunt vel tradiderunt, tanta obscuritate tantaque circumspectione, quasi nebula, obvolverunt ut, nisi ex alio fonte accepissemus, nihil ex iis omnino intellegeremus.

Atqui eo consilio hoc profecto fecerunt ne quid, nisi ad eos, qui initiati essent, de ea doctrina manaret; quod quidem ipsum in Evangelio commendatur « Nolite proicere margaritas ante porcos ».

Quam ob rem Heraclitus ipse appellatus est *obscurus* (« σκοτεινός ») a suis civibus, qui de eius poëmate, quod tribus libris exaratum in templo Artemidis Ephesiae suspendit, nihil plane intellexerunt.

Quorum autem scriptorum exemplum imitatus esse mihi videtur Horatius, qui dum ridet atque affirmat nullam sibi religionem esse, plurimis vero locis, carmi-

num praesertim, quae civilia appellantur, altiora et maiora canit, quaeque nullo pacto intellegi et explanari possint, nisi ex illa mysteriorum sapientia lumina afferantur.

Restat igitur ut nonnulli loci, de quibus supra diximus, referantur et explanentur, ut nostra suspicio confirmetur atque in hanc sententiam veniamus: Horatium mysteriorum initiaenta nosse, iisque usum esse in carminibus illis, quae ad suorum civium utilitatem conscripsit.

In carmine X primi libri Mercurium canit, Atlantis nepotem, nempe Maiae filium

*Mercuri facunde // nepos Atlantis;
cur non eum filium Iovis appellat?*

Atque insuper caesuram ponit femininam seu trocaicam, qua in hoc carmine ter uititur:

*Te canam magni Iovis et deorum
Nuntium curvaeque // lyrae parentem
et*

*Tu pias laetis animas reponis
sedibus virgaque // levem coërces
aurea turbam.*

Constat Horatium (qui, ut de Homero ipse dicit, nihil molitur inepte [Ars poët., 140]) caesura trocaica seu feminina fere semper usum esse cum dea, vel muliere, vel de re quacumque agatur, quae generis feminini sit, ut in Carmine saeculari plurimisque aliis locis.

Lyra, cuius parentem fuisse Mercurium constat, imago est feminini sexus, atque ita apud mystas intelligitur. Quam inventam Mercurius Apollini fratri dono dedit, ut ille qui sol est, id est masculi index, prae se ferat feminae imaginem.

Qua sub significatione fortasse Germanicae gentes solem *Die Sonne* feminini generis nomine appellant.

Ex hoc colligitur ab Horatio Mercurium feminineis caracteribus distinctum, ut motum intellectum esse, quoniam apud mystas motus non actio est, sed quaedam passio et ideo imperfectio.

Quomodo autem perfectus esse potest

ille deus qui catus *voce formavit feros cultus hominum recentum*, qui fraudem, et furtum, et dolum, et patrat ipse et protegit; cuius auxilio Priamus Thessalos ignes et iniqua Troiae castra fecellit; qui semper ocior aura movetur, spatium caelum inter et Tartara percurrens, *superis deorum gratus et imis?*

Filius Maiae, idest vanitatis et falsae speciei, et erroris, latrones et fures iuvat, homines aurea virga ab Apolline fratre dono accepta e vita tollit et in vitam reducit, mortis et vitae imago est, seu motus, qui in homines cadit; non autem in Deum, qui est veritas, perfectio, nec ullam immutationem accipit.

Etiam apud Aristotelem actus purus, qui omnia movet nec movetur ipse, Deus est, apud quem nulla est passio, sed absoluta aeternaque perfectio.

Nunc haec de motu doctrina a Xenophane primum et Parmenide tradita, atque a Platone cum quadam emendatione et a clarissimo eius discipulo accepta, qua motus vel, ut non esse, negatur, vel in δόξα ponitur et in sensibus, ex mystarum praecopsis procul dubio manat, atque adhuc a sapientibus Indis retinetur.

In carmine XII eiusdem libri Pindarum non solum verbis, quae ex initio secundae olympicae mutuatus est, sed etiam re imitatus, deos et homines caelum et terram uno eodemque vinculo coniunxit.

Loci autem illi, qui nonnullis explanatoribus inexplicabiles videntur, quosque prosos minusque affabre factos iudicant, magnam quidem significationem accipiunt, si sub hac luce, mysteriae videlicet doctrinae, inspiciantur.

*Quid prius dicam / solitis parentis
Laudibus qui res // hominum ac deorum
Qui mare ac terras // variisque mundum
temperat horis?*

*Unde nil maius // generatur ipso
Nec viget quidquam // simile aut secun-
[dum]*

Proximos illi occupavit

Pallas honores

*Proeliis audax. // Neque Te silebo
Liber, et silvis // inimica Virgo
beluis, nec Te, metuende certa
Phoebe sagitta.*

Quibus versibus sub nominibus deorum vulgo cognitorum tres adspectus canit, quibus sapientes homines « primi Principii » naturam ac vim expresserunt.

Constat enim patrem *unde nil maius generatur ipso*, etc. « potentiam », Palladem — quae proximos illi honores occupavit — « sapientiam », « e capite Iovis ortam », Liberum et Virginem saevis beluis inimicam, idest Artemidem, « Amorem, et vitam » significare. Phoebus autem « *metuendus certa sagitta* » mihi aliud est quam mors (*Ἄπολλων* = eversor, extinxitor viventium) idemque creator, qui ideo vitam et mortem omnibus afferit.

In carmine XVIII eiusdem I libri, quod sic incipit: *Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem*, Bacchum patrem appellat, ut mos erat apud mystas, et de eius mystica significatione quaedam affirmat, quae nonnullis explanatoribus subobscura vel inania et incompta videntur:

... Non ego te, candide Bassareu, invitum quatiam, nec variis obsita frondibus sub divum rapiam.... His verbis, quae varie a pluribus accipiuntur, meo quidem iudicio, omnis mystarum doctrina continetur, quae ad vitam eiusque mysticam significationem refertur.

In pluribus autem carminibus, praesertim libri II, de brevitate et caducitate vitae et de imminentia morte queritur, et saepe, ut in carmine XIII, sedes piorum discretas ab impiis canit, easque describit. Quae quidem omnia ad mysteria referuntur.

Item in carmine XIV *Eheu fugaces, Postume, Postume // labuntur anni*, etc. mortem indomitam, et Plutonem inlacrimabilem appellat, atque poenas impiorum re-

cordatur: postremo avaros monet, ne dicitias congerant, quas postea heres dissipabit: ... *Absumet heres Coecuba dignior servata centum clavibus.*

Carmen autem XIX eiusdem libri bacchicum potest appellari, quod totum est in Bacchi honorem compositum, eiusque vim et potentiam celebrat:

*Bacchum in remotis carmina rupibus
ridi docentem, credite posteri....*

*Tu flectis amnes, tu mare barbarum
Tu separatis uvidus in iugis
nodo coërces viperino
Bistonidum sine fraude crines.*

Quid dicam de carminibus tertii libri, quae civilia vulgo appellantur, in quibus vates se Musarum sacerdotem praebet, et non prius audita virgines puerosque docet?

Sex illa praecipue carmina, quibus liber incipit, virtutem praedicant Romanam, quae in iustitia ponitur et ex iustitia manat, ut in tertio carmine eiusdem libri confirmatur. Sed in secundo carmine, postquam virtutem laudibus in caelum extulit, affirmans illam « repulsae nesciam sordidae intaminatis fulgere honoribus et recludentem imeritis mori caelum negata tentare iter via », repente addit:

*Est et fidi tuta silentio
merces: vetabo, qui Cereris sacrum
volgarit arcanae, sub isdem
sit trabibus fragilemque mecum
Solvat phaselon. Saepe Diespiter
neglectus incesto addidit integrum:
raro antecedentem scelestum
deseruit pede Poena claudio.*

Ecquod silentium poëta intelligit?

Nonne videtur his versibus mystarum silentium intelligere, cui se adstrictum esse affirmat?

Sexcenta huius generis exempla afferre possum; sed ne taedio lectorem afficiam, finem faciam illud in mentem revocans, quod Horatius fuit Athenis anno quadragesimo tertio a. Ch. n. una cum Marco

Ciceronem filio aliisque pluribus nec quidquam impedit quominus putemus illum, ut mos erat illorum temporum, sacris mysteriis initiatum fuisse.

Doct. BERNARDINUS FRONZAROLI.

DE FESTO EPIPHANIAE DOMINI

Epiphaniae festi nomen graecum omnino est, idque apparitionem significat; unde etiam « theophania » est appellatum, hoc est festum patefactionis divinae. Ab Apostolis ipsis, prouti vulgo creditur, institutum, festum tria memorat miracula, et de stella quae Magos ad praesepe duxit, et de Galileis nuptiis, quando divinum sese numen Christus ostendens aquam in vinum convertit; denique de sacro Christi lavacro in Iordanie; ad quam memoriam Graeci accedunt, dum Latina Ecclesia praesertim Magorum celebrat adorationem. Quum autem antiquitus Nativitas ipsa dominica, non iniuria, epiphania appellata fuerit, — pastoribus enim tum se Christus aperuit, — hoc de quo agimus « festum de luminibus », et « de secundis epiphanis » dictum est inter alios a Gregorio Nazianzeno. Inde certe Patrum a S. Dominico mos est deductus, magno luminum apparatu hac nocte in suis templis matutinum celebrandi, in quo progenies Christi secundum Lucam in tertio nocturno canitur.

Diximus Latinam Ecclesiam praesertim in epiphaniae sollemnibus Magorum adorationem hac die commemorare; itaque plura de re in sacro officio referuntur, inter quae in memoriam revocabimus invitatori ad Matutinum omissionem, sive, prouti nonnullorum scriptorum sententia est, « ut a dolosa invitatione Herodis discrepemus »¹ sive, ut alii putant, quia Magi aperte non fuerant ad adorationem Filii Dei, ut An-

¹ Cfr. MICROL., *De Eccles. observ.*, c. 40.

gelorum annunciatione pastores, sed nutum tantum stellae invitati.²

Item reticetur matutinus hymnus, qui quum sit perfectorum symbolum, non pronunciatur; neque enim tunc perfecta, sed inchoata tantum ethnicorum conversio erat.

Iuxta mandata Concilii Aurelianii IV (can. I), Concilii Toletani IV (c. IV) et Pontificalis Romani hac die mobilia totius anni festa annunciar debent. Graeci autem in memoriam Christi baptizati multis caeremoniis benedicunt aquam, in quam trina demersione Crucem infundunt; ex aqua purificantur domus, quod apud nos fit Paschalibus diebus.

Haec de solemmissimo festo die et de eius ritibus memorasse sufficiat; num erit addendum apud Romanos nos ea die pueros munuscula exspectare, quae et parentes et propinquai donent, arcanae illius ac deformissimae foeminae mandato, cui *befana* nomen indiximus? Consuetudo haec proculdubio donorum a Magis Christo oblatorum recordationem consecrat, non aliter ac nomen ipsum *befana* epiphaniae nomen in mentem revocat, quamquam non defuerunt speciosi homines, qui *befanam* scribentes, nomen idem deduxere ab italica voce *beffe*, id est *irrisio*, *iudificatio*, sese referentes ad Herodem a Magis deceptum, qui quum moniti essent ab Angelo ne ad eum redirent, «per aliam viam reversi sunt in regionem suam». Non equidem istis assentior, quum haud donanti, sed accipienti potius nomen tribui deberet, quando iam diu exspectanti nullum donum offerretur; quod fit nonnumquam ad puniendam puerorum insolentiam. Tunc enim iis *befana* praebet cinerem et carbonem....

X.

² Cfr. DURAND., lib. 6, c. XIII.

Qui alterum incusat proprii, ipsum se intueri oportet,

PLAUTUS.

MONTE DECURRENS AMNIS¹

Qui semel exesi celso de vertice montis rumpentes prospexit aquas, deponere mente haudquaquam memori poterit, sed corde tuerit quod pulchrum vedit, quaeque admiranda fuerunt:

haec ego spectavi, et forsitan cecinisse iuvabit.

Sol etiam fulgens summo aspiciebat Olympo, et croceis radiis spargebat fluminis undas;

et flumen latum graditur, crepitansque fremens

[que] vorticibus spumat rapidis, atque omne quod ob-

[stat] torquet, et impellit per aquas innare minaces.

Rupis inaccessae utque supercilia aspera tangit,

anceps pene haeret visu ferventis abyssi;

at subito insano, caecoque furore tumescens,

praecipitansque, ruensque, alto provolvitur alveo.

Tum cadere effractum montem magna ruina

credas et reboare solum, atque dehiscere abyssos.

Labentes undas prorumpit ad aethera fluctus,

pellitur atque idem, stridensque, sonansque res-

sultat;

se miscent undae, et pulsant, graviterque laces-

sunt;

congrediuntur aquis fluctus, ac fluctibus unda,

concrescitque furens, spumansque exaestuat ira.

Hic bella, et pugnae saevae, hic certamina sem-

per;

hic congesta putes iras, populique tumultus.

Ut primum sensus, animusque stupore querunt,

cooperunt et aquae minus agmine currere caeco,

undique cernere erat spumas effulgere et undas,

candorem effusum, lucis variosque reflexus;

Iris enim pictum, caelo demissa profundo,

arcum protendit, dum Phoebus spectat ab alto.

Et tandem flumen, placatis fluctibus, amplum

rursus iter longum ingreditur, cursuque quieto.

Tunc hominum pariter potis est servire saluti;

namque libens proprias dat aquas. Sic fluminis

unda commovet, impellitque molas frumenta terentes,

unde fluunt rivi albentis, tenuisque farinae,

et panis vitam praebet, validumque vigorem.

Iam circa mensam pueri candore nitentes

¹ Ex carminibus SALVATORIS GIANNELLI nuper in volumen collectis. Quod cl. auctor hoc edendum nobis dedit, gratias habemus et referimus.

quadras, ac panes teretes rodunt redolentes: et quae laetitia, utque benignus risus eorum! Continuo studium natorum, et sedula cura edocet, ac stimulat duros tolerare labores; et per agros patulos, per colles, atque domorum limina fervet opus; vallesque, nemusque vetustum

assiduo cantu resonant, ac voce bipennis: sic hymnum vitae cantat natura perennem.

Hinc duras vertit glebas, et scindit arator, ac reddit rami viridantes mitia poma, et dabit alma Ceres terris caelestia dona.

Ulterius flumen currans per prata, per arva, concitat usque rotas electri ubi machina surgit, et puram generat lucem, noctemque repellit.

Vivida lux ergo exoritur, tremulansque, micans que effluit; inde levis voltans, ferit aethera celsa,

ac lumen lunae radiantis lumine vincit; perque vias, longo filo deducta per urbes,

atria, templa, domos vestit fulgore nivali.

Dum populi interea rixis lacerantur, et armis,

Iris caelestis, mundo, pia nuntia pacis,

iucundam referat pacem, lucemque serenam.

DE LATINI SERMONIS NOTIS SINGULARIBUS¹

De coniunctione « ut » reticita

Coniunctio « ut » saepe reticetur in fronte propositionis completivae.

EXEMPLA: Tu velim e Fabio, si quem habes aditum, odorere, et istum convivatum degustes, et ad me de his rebus et de omnibus quotidie scribas (CIC., Att., IV, 9) — Nolo accusator in iudicium potentiam afferat, non vim maiorem, non auctoritatem, non nimiam gratiam (CIC., Mur., 28) — Malo te sapiens hostis metuat quam stulti cives laudent (TIT. LIV., XXII, 39) — Fac cupidus mei videndi sis (CIC., Fam., V, 21) — Duobus ducibus unus resistas oportet; sine timidum pro cauto, tardum pro considerato vocent (TIT.

¹ Cfr. fasc. sup.

LIV., XXII, 39) — Virtus voluptatis aditus intercludat necesse est (CIC., Fin., II, 35)

— Quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim (CIC.) — Pecuniae oportet imperes, non servias (PUB. SYR.) — Visne igitur te inspiciamus a puero? (CIC.) — Necesse est iste qui amicum fama ac fortunis spoliare conatus est, impium se esse fateatur (CIC.) — Inhumanum est esclamare « Caesar, cave te fratrum pro fratri salute obsecrantium misereatur » (CIC.) — Tu velim domum Sylanam cum fabris inspicias (CIC.) — Vellem continuo gaudeas (CIC.) — Vellem adesse posset Panaetius (CIC.) — Hunc admonet caute iter faciat (CAES.) — Labienum hortatur ad eam diem revertatur (CAES.) — Id mea causa facias a te peto (CIC.) — Vellem nobis hoc idem vere dicere liceret (CIC., Off., III, 1-3).

De vocibus adverbiorum more usurpatis.

Adverbiorum more construuntur quaedam substantiva, adiectiva, participia et pronomina, ac praesertim praepositiones non paucae.

EXEMPLA: Nemo adversus ibat (TIT. LIV.) — Commodius fecissent tribuni plebis, si ea quae apud vos de me deferunt, ea coram potius me praesente dixissent (CIC.) — Magno numero iumentorum in flumine supra atque infra constituto, traducit exercitum (CAES.) — Litteris graecis ac latinis iuxta atque doctissime eruditus (SALL., Iug., XCV) — Misi ad te litteras, ut loquerer tecum absens, quum coram id non liceret (CIC.) — Atheniensibus exhaustis praeter arma et naves nihil erat super (CORN. NEP.) — Interea Rutuli portis circum omnibus instant (VERG.) — Eorum ego vitam mortemque iuxta aestumo (SALL., Cat., II) — Carent toga iure quibus aqua et igni interdictum est (P. I.) — Nocte silentio excesserunt (TIT. LIV.) — Nemo fit casu bonus (SEN.) — Litteras

a te bis terve *summum* et eas perbreves accepi (CIC., *Fam.*, II, 1) — Ut silentium fuit, *ordine* cuncta, ut gesta erant, Virginius exposuit (TIT. LIV.) — Tales nos esse putamus, ut *iure* laudemur (CIC., *Off.*, I, 26) — Epaminondas eloquentia perfecit, quod *post* apparuit, ut auxilio sociorum Lacedaemonii privarentur (CORN. NEP., *Epam.*, 6).

S. Leonardi in Helvetia

J. Iss.

DE VOCIBUS PEREGRINIS EX GRAECO IN LATINUM INDUCTIS

Ut quisvis populus cum rebus alienis mercatura commeatuque aliarum gentium introductis nova nomina in suum sermonem asciscere solet, ita Romani quoque, qui propter inopiam sermonis patrii aptis carebant vocabulis, quibus res ab exteris nationibus assumptas appellarent, magnam vocum peregrinarum copiam in usum receperunt.

Res, quae in quaestione versatur, a Cicero ita explanatur: « Si res suum nomen et vocabulum non habet, necessitas cogit, quod non habeas, aliunde sumere ».¹

Antiquissimis iam temporibus multitudine vocum Graecarum non ita exigua fuit, quarum numerus postea valde auctus est. Potissimum ex bellis cum Tarentinis et Pyrrho gestis Graecorum mores atque humanitas in Romanorum civitatem influere coeperunt. Syracusis vero captis et Corintho expugnata non modo merces et artificia varii generis, sed etiam Graeci ipsi Romam confluxerunt. Accessit etiam, ut divitiis in dies crescentibus peregrina luxuria et voluptates augerentur. Non minimum puerilis institutio, quae in domibus amplioribus tota fere magistris Graecis committebatur, ad verba peregrina in la-

tinum inducenda multum valuit. Et quis est qui nesciat fontem litterarum Romanorum fuisse Graeciam, unde verbi gratia Plautus longe plurima nomina peregrina hausit, quae apud posteriores scriptores usque ad Ciceronem inveniuntur?

Iusto igitur iure Cicero dixit: « Influxit non tenuis quidam e Graecia rivulus in hanc Urbem, sed abundantissimus amnis illarum disciplinarum et artium ».²

Nihilo setius Romani suum sermonem antiquitus summae sibi gloriae duxerunt, qua de re Valerius Maximus ita refert: « Magistratus prisci illud quoque magna cum perseverantia custodiebant, ne Graecis unquam nisi latine responsa darent. Quin etiam ipsos linguae volubilitate, qua plurimum valent, excussa per interpretem loqui cogebant non in urbe tantum nostra, sed etiam in Graecia et Asia, quo scilicet latinae vocis honos per omnes gentes venerabilior diffunderetur ».³ Amor patrii sermonis apud eos adeo valuit, ut nulla ferme verba Graeca reciperent nisi necessaria, quae aut ad domesticorum formam sic accommodabantur, ut eorum origo a nullo homine cognosceretur, aut, si verbum ipsum non est mutatum, latina saltem flexione indebantur; per pauca graeco modo flectebantur. Hoc insuper animadverendum est Romanos aurea litterarum aetate, quamquam appulsus culturae Graecorum praevalens erat, tamen ab omni varietate ac permixtione utriusque linguae afuisse.

Iam Plautus verba Graeca plerumque servis tantum et hominibus infimorum ordinum accommodare solet. Terentius hanc consuetudinem plane omittit. Apud Lucretium, qui semper dat operam, ut notiones ad philosophiam referentes latine reddat, rarissimus vocabulorum Graecorum usus invenitur. Ceteros quoque poetas sermonis integratati studuisse videmus, excepto Lucilio, cuius in carminibus plurima est

¹ *De oratore*, III, 40, 159.

² *Dictionarium et factorum memorabilium*, lib. II, 2, 2.

sermonis eruditorum hominum suae ipsius aetatis effigies.

Sed imprimis oratores ac rerum scriptores vocibus peregrinis alienissimi sine certa re ullum verbum ex graeco mutuari dubitaverunt; immo pro alienis latina substituere aliquo modo conati sunt. Cicero, elegantissimi ac purissimi sermonis auctor, ea tantum vocabula peregrina probavit, quae usu populi ac virorum eruditorum ex breviore aut longiore tempore in civitatem ascripta erant. Ipse honesta severitate latinitatis integratatem sustinuit, de qua plures luculenter disseruit.

Testes sunt tres ex scriptis eius loci, qui sequuntur:

« Quin etiam Graecis licebit utare, cum voles, si te Latina forte deficient. Bene sane facis; sed enitar, ut latine loquar, nisi in huiusc modi verbis, ut philosophiam aut rhetoricam aut physicam aut dialecticam appellem, quibus ut alii multis consuetudo iam utitur pro latinis ».⁴

« Ut enim sermone eo debemus uti, qui innatus est nobis, ne, ut quidam, graeca verba inculcantes iure optimo rideamur, sic in actiones omnemque vitam nullam discrepantiam conferre debemus ».⁵

« Dicam, si potero, latine. Scis enim me graece loqui in latino sermone non plus solere quam in graeco latine ».⁶

Quod autem ratione docuit, id in rebus atque usu observavit. Maxima copia verborum Graecorum in epistulis reperitur, ubi non raro Graecis litteris scribuntur; in orationibus pauca restant exceptis illis, quae in rationem mercium delicatarum aut mercaturaem aut cuiusque modi artium cadunt; non ita multa verba aliena in scriptis sunt exhibita de arte dicendi compositis; quin etiam in scriptis ad philosophiam pertinentibus eorum numerus mire quam exiguis est. Notum porro est, quantopere Ci-

⁴ *Academica posteriora* I, 7, 25.

⁵ *De officiis* I, 31, 111.

⁶ *Disput. Tuscul.* I, 8, 15.

cero artificialia vocabula philosophorum Graecorum nominibus vere latinis permuteare studuerit.

Eadem cautione, quae Ciceronis erat, Caesar, Sallustius, Livius, Seneca philosophus usi sunt. Tacito autem sermonis integritas tantopere ob oculos obversata est, ut ne philosophum quidem et philosophiam dicere auderet. Tiberium vero se acerimum puri sermonis amatorem praestitisse constat. Apud Suetonium enim scriptum videmus: « Sermone Graeco quamquam alioqui promptus et facilis, non tamen usque quaque usus est abstinuitque maxime in senatu; adeo quidem, ut monopolium nominaturus veniam prius postularet, quod sibi verbo peregrino utendum esset. Atque etiam cum in quodam decreto patrum emblemata recitaretur, commutandam censuit vocem et pro peregrina nostratem requiriendam aut, si non reperiretur, vel pluribus et per ambitum verborum rem enuntiandam ».⁷

Linguam vero medicorum nominibus alienigenis maxime delibutam esse idcirco mirum non est, quod ars medica per longum tempus a Graecis dumtaxat colebatur. Romanis enim hoc vitae institutum contemptui erat, quod ad mercedem quaestumque abducebatur, quo factum est, ut servis libertisque reservatum fuerit. Ex quo tempore Caesar medicis peregrinis civitatem dederat, Romani quoque homines medicinam capessiverunt.

Inter Romanorum scriptores, qui de hac arte scripsierunt, Cornelius Celsus eminent, qui, quoad fieri potuit, medicinalia nomina latina pro Graecis substituit. Cuius in opere haec inveniuntur exempla: 1. Serpentia ulcera oris pro aphthae. — 2. Resolutio nervorum vel membrorum pro apoplexia sive paralysis. — 3. Suppuratio pro apostasis. — 4. Abscessus corporis pro apostema. — 5. Articulorum dolor pro ar-

⁷ *Tiberii vita*, cap. 71.

thritis. — 6. Malus corporis habitus pro cachexia. — 7. Morbus tenuioris intestini pro chordapsus vel ileus. — 8. Saeptum transversum pro diaphragma. — 9. Tormina pro dysenteria. — 10. Difficultas spiritus pro dyspnoia. — 11. Morbus comitalis pro epilepsia. — 12. Profluvium sanguinis pro haemorrhagia. — 13. Timor aquae pro hydrophobia. — 14. Suffusio pro hypochisis. — 15. Morbus aquatus vel morbus regius pro icterus. — 16. Letitas intestinalium pro lienteria. — 17. Nigrities pro necrosis. — 18. Dolores renum pro nephritis. — 19. Dolor pulmonis, vitia pulmonum pro peripneumonia. — 20. Detractio sanguinis pro phlebotomia. — 21. Insania febricitantium pro phrenesis. — 22. Tabes pro phthisis. — 23. Porrido pro pityriasis. — 24. Dolor lateris pro pleuritis. — 25. Distentio nervorum pro spasmus. — 26. Difficultas urinae pro stranguria. — 27. Rigor nervorum pro tenus. — 28. Aspritudo pro trachoma. — 29. Lippitudo arida pro xerophthalmia.

Simili ratione posteris temporibus scriptores artis salutaris Celsi vestigia persecuti notionibus Graecis nomina vere latina subdere studuerunt, neque facere possumus, quin, quidquid ex magno Georgis vocabulario conquisivimus exemplorum, hoc loco afferamus; haec autem reperiuntur: 1. Apertio corporis pro anatomia. — 2. Oscedo pro aphtha. — 3. Ictus sanguinis pro apoplexia. — 4. Morbus articularis sive articularius pro arthritis. — 5. Amputatio pulsus vel parvitas pulsus pro asphyxia. — 6. Anhelatio pro asthma. — 7. Defluxio vel destillatio pro catarrhus. — 8. Perforatio testae pro craniotomia. — 9. Discretorium, praecordia, saeptum pro diaphragma. — 10. Defluxio ventris, deiectionis alvi, fluor ventris, profluvium alvi, profluvium ventris, stomachus solitus pro diarrhoea. — 11. Medicamenta mictoria vel mictualia pro diuretica. — 12. Tormina intestinalium pro dysenteria. —

13. Morbus caducus, morbus sacer pro epilepsia. — 14. Dulcedo pro erethismus. — 15. Aqua intercus, intercus, morbus aquae intercutis pro hyderus et hydrospismus et hydros. — 16. Metus vel pavor aquae pro hydrophobia sive phobodipsus. — 17. Suffusio oculorum pro hypochisis vel hypochima. — 18. Aurugo et bilis suffusa et suffusio fellis et suffusio luridae bilis pro icterus. — 19. Tormentum intestinalium pro ileus. — 20. Passio renalis vel vitium renale pro nephritis. — 21. Remissio nervorum pro paralysis. — 22. Reduvia pro paronychium. — 23. Missio sanguinis pro phlebotomia. — 24. Morbus pedicularis pro phthyriasis. — 25. Dolor lateralis et punctiones laterum pro pleuritis vel pleuritis. — 26. Scabies pro psora. — 27. Fluctio pro rheuma sive rheumatismus. — 28. Convulsio pro spasmus. — 29. Profluvium geniturae pro spermatorrhea. — 30. Stillicidia (n. pl.) urinae vel tormina urinae pro stranguria.

Haec omnia et Celsi et aliorum interpretamenta latina utrum cum rebus bene congruant an significantia careant, arbitrio medicorum rerum peritorum permitti oportet. Tamen, cum frequens vocum latinarum numerus velut angina, caries, febris, fistula, fractura, glandula, gravedo, hernia, impetigo, inflammatio, lentigo, luxatio, papilla, pestis, prurigo, pus, pustula, sanies, scrofulae, sectio, struma, tonsilla, tumor, tussis, ulcus, varix, ventriculus cordis, verruca, vitiligo, vertigo antiquitus apud medicos hodiernos usitatus perceptusque sit, sperandum est fore, ut quam plurima nomina Graeca ex medicorum lingua paulatim excutiantur. Cuius rei felix ab Avenario nostro initium est factum, qui haemoptoidem vomitu sanguinis hypertoniamente pressu sanguinis reddere audet.⁸ Et quod maius est, Mathias Nicolau, medicus Parisiensis, latinas compensationes pro

⁸ Vide *Colloquia Schipperiana in SOCIETATE LATINA*, VI, 50 et VIII, 63.

Graecis artis sua vocabulis invenire molitur. Iamque hic latinitatis amicus ac fautor studiosissimus magnum edidit vocabularium, unde Georgius Lurzius nonnulla protulit exempla.⁹ Substituitur autem ab illo medico impotentia ambulandi pro abasia; voluntatis defectio pro abulia; bilis defectio pro acholia; coloris defectus pro achromasia; deminutio globulorum rubrorum pro aglobulia.

Sed quorsum haec tota spectat dissertation? Satis nos ostendisse arbitramur Romanos tam sapienter verbis Graecis usos esse, ut eorum exemplo etiam nobis rem latinam colentibus via utilis pateat. Ut antiquis temporibus, ita hodie latini sermonis integritas suprema sit nobis lex. De fixum in animis nostris esto illud Quintilianus: « Hic non alienum est admonere, ut sint quam minime peregrina et externa; multos enim, quibus loquendi ratio non desit, invenias, quos curiose potius loqui dixeris quam latine. Quare, si fieri potest, et verba omnia et vox huius alumnum urbis oleant, ut oratio Romana plane videatur, non civitate donata ».¹⁰

Vratislaviae.

HANS LIS,
studiorum consiliarius.

Epistolare sociorum commercium

VALENTINUS FEHÉR sodali clarissimo ALEXANDRO AURELI, A. R. socio s. p. d.

Liceat mihi pauca cum bona pace tua dicere de scriptis quae recens in hac ALMA ROMA nostra, o Alexander, edidisti. Non omnibus rebus tibi assentior, primum quod dicis Bernardum et Thomam Aquinatem tam bono sermone Latino usos esse, quam Ciceronem, Caesarem, Augustinum, Hieronymum et qui sunt reliqui. Bernardus enim et Thomas prompte volverunt illi qui-

⁹ In SOCIETATE LATINA, VI, 41-44.

¹⁰ Institutio oratoria, VIII, 1, 2-3.

dem verba Latina, sed cum, ut ita dicam, neque cum lacte materno linguam Latinam suxissent, neque in primarum litterarum ludo penitus Latinum sermonem eiusque regulas perdidicissent, neque domi aut ubicunque semper ac perpetuo verba Latina audissent aut ipsi locuti essent; non tam subtilem ac perfectam linguae Latiane notitiam habere poterant, quam Cicero et Caesar, atque adeo Augustinus et Hieronymus habuerant. Itaque ignorabant et qui ab eorum aetate usque adhuc fuerunt et nunc sunt litterati homines, ignorant diversos verborum Latinorum intellectus et subtiles differentias sententiarum ac semper fere uno eodemque vocabulo, quod optime noverunt, utuntur ad aliquam rem significandam.

Error est, quod dicis propter illam penuriam temporum, propter ablativum absolutum et genitivum obiectum — et reliqua eiusdem generis — ambiguam obscuramque fieri locutionem. Nobis fortasse, Romanis non item. Affers hoc exemplum: « Augusto mortuo » et hanc verborum complexionem affiras esse obscuram atque ambiguam, eo quod complures habeat intellectus. Nimur si ipsa vocabula ex tota pronuntiatione exempta spectamus. At enim hoc in quacumque lingua valet. Verbi gratia in hoc linguae Hungaricae vocabulo: « ár » tres intellectus latent, 1º pretium mercis, 2º fluor, flumen aquarum, lacrimarum; 3º subula sutoria; tum in hoc: « vár » duo insunt intellectus, 1º exspectat, 2º arx; neque tamen idcirco perplexus est sermo Hungaricus.

Omnes nationes ad suam quaeque natum explicant atque excolunt sermonem et eloquia, quae maxime congruunt ipsis nationis ingenio; alioquin nata ortaque non essent. Quodsi populus Romanus inter volubilia verba alicuius oratoris audierat haec verba: « Augusto mortuo », statim percipiebat, quomodo illa recte intelligenda essent. Hoc ita est etiam nunc

in unaquaque lingua. Non dico plebem, in primis rusticos saepe usos esse longo illo verborum ambitu, ablativo absoluto, gerundivo: at si haec in perpetuo sermone audierant, continuo dictorum vim et sententiam intelligebant. Nulla est lingua, cui talia plurima desint. Hoc non vitium, potius virtus est sermonis. Si populus Romanus huiusmodi linguam sibi explicavit — Cicero enim non temere neque ex libidine egit —, constat hoc naturae ipsius atque ingenio convenisse.

Hoc vero iterum iterumque firmiter assevero: Postquam Itali (Romani) illam veterem linguam Latinam loqui desierint, id est quandoquidem *nulla nunc gens* hac linguam utatur, neminem posse linguam Latinam tam perfecte atque absolute perdisce: non enim est *lingua viva*. Ex quo sequitur nobis, qui hanc linguam in schola discamus, saepe ambigua atque obscura esse, quae Romanis plane perspicua fuerint.

Adde, quod longe plurima verba, locutiones, proverbia, quae non descripta in libris emortua sunt, ignoramus. Quin etiam audeo dicere: haud scio an Romani veteres carmen Vergilii melius convenientiusque linguae Latinae dixerint, quam *Metropii Paulini*, quamvis nostris auribus huius carmen pulchrius fortasse sonet.

Verum est antiquissimos scriptores Christianos, in primis interpretes Sacrarum Scripturarum, non Ciceronis elegantia, sed vulgari sermone usos esse; at meminerimus illos non tam civibus eruditis, quam plebi atque servis scripsisse, eo quod maxime iis dediti erant. Et quoniam nunc quoque, sicut quondam apud gentes litterarum studiis artibusque imbutus, oratio accurata atque expolita multis rebus discrepat a sermone plebis, recte in lingua Latina eo scribendi modo nobis utendum esse censeo, quo Romani scriptores usi sunt, atque eo magis, quod lingua Latina, cum emortua sit — id est nulla *gens* ea uta-

tur —, ultra eum finem, in quo optimi Romani scriptores eam nobis reliquerunt, ut ex rei natura sequitur, non amplius impune excoli atque mutari potest, sicut ne lingua quidem Graecorum antiquorum.

Addo hoc et rogo, ne mihi succenseas, quod nonnulla vitia exprobro. «Saepius» non satis recte, sed hoc: «saepe, saepissime»; item hoc: «utique», recte: «nimis, scilicet, videlicet». Haec vocabula: Gallicum, Hispanum, Latinum, litteris magnis, quae dicuntur, incipienda sunt. Hic est usus linguae Latinae, quemadmodum magis etiam Germanicae. Inconstantiae est, quod hoc vocabulum: «Christianus» nunc parva, nunc magna littera incipit.

Salve et vale.

Scr. in Hungarico oppido Pápá.

Selecta ex bibliothecis et archivis

Anatomica humani corporis synopsis¹

Praeterea oesophagum offendemus continuatione fibrarum, superato diaphragmate, in stomachum dilatari, cuius duo orificia (non sinistrum dextero superius, ut olim perperam credebatur) eadem in libella locantur; scilicet ut graviora alimenta idoneo tempore ibidem coquenda detineantur; sinistrum sane oesophago, dexterum vero intestino duodeno continuum: neutrum tamen ita clausum, ut alterum ad cibum et potum excipiendum, alterum ad chymum excludendum quoquo modo non dehiscat. Fundum autem ventriculi, quo, veluti mobili olla, coquendum nutrimentum excipitur, nihil acidi humoris a liene per vas breve contra venarum usum, et valvularum repagulum accipit; sed omnem solvendi facultatem deducit a saliva, aliis-

* Cfr. fasc. sup. mens. Decembr. MCMXL.

que salivae potissimum analogis liquidis; partim per tubulos internae villosae tunicae depluentibus, partim a succis biliario, et pancreatico specie cuiusdam aurae fermentativae a duodeno leniter ascendentis; blando interim in hominibus suffragante circumstantium viscerum calore. Nam in populosa piscium familia chylosis nullo ad sensum tempore perficitur, sed solo fermentorum beneficio, et conspirante etiam omnibus animantibus communi peristaltico motu, quo ciborum massa recens admissa vicissim subigitur, commiscetur, et quemadmodum sensim liquescit, ita sensim (novam ex maiori bilis, succique pancreatici admixtione comminutionis, ac praecepitationis vim expertura) detruditur in duodenum. Stomachicorum igitur fermentorum indolem nemo simplicem, nemo violentam sanis in corporibus quaerat; non acidam, non simpliciter salsam, sed ex omnium pene solventium, ac praesertim volatilium, et maxime armoniacalium naturis mixtam, cicuratamque intelligat; scilicet ut cum innumeris fere liquandorum ciborum qualitatibus, quibus homines utuntur, apte conveniat. Atque hinc pultacea, seu chymosa alimentorum massa, praecepitatis ex biis miscella durioribus, densioribus et nutritioni ineptis partibus, quas faeces appellamus; in album tandem ac belle attenuatum, dulcificatumque, lacti similium, cremorem facessit, qui ab intestinis duodeno, ieiuno, atque ileo paulatim exprimitur in lacteas mesenterii venas, Erasistrato olim, sed longe clarius nostrorum patrum memoria ab Asellio demonstratas, chyli nomine insignit.

Sed iam in labyrinthum impeginus, ubi plerique omnes Anatomicorum inter initia vertentis saeculi turpiter inerrarunt, locum nescientes, ad quem chylus ab intestinis per lactea vasa duceretur, et falso circumhepar opinantes; donec Pecquetus (an potius centum et viginti ab hinc annis ex hoc eodem loco, unde nos hodie dicimus, Am-

plissimus Eustachius?) Adriadnae filum porrexit, indicavitque a lumbari cisterna in thoracicum canalem, atque hinc in succaviam venam et dexteram cordis auriculam appellare; scilicet lympham ab universo corpore refluente, et chylum ab intestinis per angustissimas fistulas influentem, facto rivulo, cum superioris cavae sanguine permisceri; quamobrem idem chylus non ab hepate, non a corde tantummodo, aut pulmonibus, aliove viscere in cruce mutatur, sed a mutuo omnium, et permixtione, praecepitque ab eodem, cum quo in orbem ducitur, sanguine in sanguinem vertitur. Secta enim paulo post chyli distributionem vena, lacteum saepe cum sanguine succum prosiluisse a multis commemoratum est.

(*Ad proximum numerum*).

JOANNES M. LANCISI.

ANNALES

Europaeum discrimin

Lucta inter Angliam hinc, indeque Germaniam et Italiam, acerrima pervicacia perseverat, varioque Marte, quod praesertim Italos spectat. Angli enim ex Dominiis, quae vocant, suis in Africa et Australia collectis copiis, decemplici dictant prae adversariorum numero, contra ultroque vim in Africa intulerunt, amissa loca recuperarunt suaque agmina Cyrenaicam versus promoverunt, ubi vero ad Bardia oppidum infestissimam defensionis constantiam invenere. Si autem Itali Graecos fines praetergredi valuerunt, Graeci vicissim in Albaniae territorium Argyrocastrum versus penetrarunt. Interim Germania quotidie Anglicas urbes a caelo igniferis globis late pessum dare atque in mari mercatoria navigia demergere.

Praeter haec, notanda est Hungariae primum, ac deinde Rumeniae et Slovaciae